

УДК 78.071.1Лоп:025.171

ЯРОСЛАВ ЛОПАТИНСЬКИЙ: РЕКОНСТРУКЦІЯ БІОГРАФІЇ НА АРХІВНИХ ДЖЕРЕЛАХ

Світлана Василик

У статті за матеріалами архівних джерел, енциклопедичних статей, журнальних і газетних публікацій уточнено біографічні відомості західноукраїнського композитора-аматора Я. Лопатинського. Аргументовано його належність до Українських січових стрільців, простежено творчі зв'язки з мистецькими об'єднаннями, відомими українськими музичними діячами та письменниками.

Ключові слова: Я. Лопатинський, М. Ирчан, К. Стеценко, М. Грінченко, Я. Ярославенко, «Торбан», УСС, УГА.

В статье на материалах архивных источников, энциклопедических статей, журнальных и газетных публикаций уточнены биографические данные западноукраинского композитора-любителя Я. Лопатинского. Аргументирована его причастность к Украинским сечевым стрельцам, прослежены творческие связи с художественными объединениями, известными украинскими музыкальными деятелями и писателями.

Ключевые слова: Я. Лопатинский, М. Ирчан, К. Стеценко, Н. Гринченко, Я. Ярославенко, «Торбан», УСС, УГА.

The aim of the study is to obtain more detailed information connected with the biography of an amateur West Ukrainian composer Yaroslav Lopatynskii. The analysis is based on the sources from discovered archives, encyclopedic articles, magazines and newspapers. This study confirms that Yaroslav Lopatynskii belonged to the Legion of Ukrainian Sich Riflemen and traces his relationship with artistic associations, famous Ukrainian musicians and writers.

Keywords: Y. Lopatynskii, M. Irchan, K. Stecenko, M. Grinchenko, Y. Yaroslavenko, *Torban*, Ukrainian Sich Riflemen (USR), Ukrainian Galician Army (UGA).

Ярослав Йосипович Лопатинський – український композитор, лікар з надзвичайно складною й навіть трагічною долею. Адже молодість композитора припала на період змін, воєн і водночас українського національного відродження. Активна громадянська позиція митця, з одного боку, сприяла розширенню тематичного змісту його творів, мистецьким зв'язкам композитора, а з другого – призвела до поступового забуття. Тому важливо показати не тільки його творчий шлях, а й значення творчості в музичній культурі України.

Я. Лопатинський народився 19 серпня 1871 року в невеличкому м. Долина на Прикарпатті в родині священика (батько Осип – греко-католицький священик, мати Марія – дочка колишнього пароха Долини). До сьогодні зберігся родинний будинок Лопатинських у Старій Долині (одна із частин міста), де нині розміщується дитяча музична школа і кабінет-музей Я. Лопатинського. Це символічно, адже Лопатинські, як і всі галицькі священицькі родини, були дуже музикальними – батько гарно співав, мати добре грала на фортепіано і була першою вчителькою гри на інструменті своїх дітей,

молодша сестра Ярослава – Софія – закінчила Вищий музичний інститут у Львові й працювала вчителькою музики в школі Сестер Василіянок. До цієї родини також належать відомий мовознавець Лев Григорович Лопатинський, його внук Ярослав Борисович Лопатинський – математик, академік АН УРСР; двоюрідний брат Лев Васильович Лопатинський та його сини Фауст і Ярема (були акторами, режисерами)...

У сім років Ярослав Лопатинський вступив до однієї зі львівських початкових шкіл, а згодом навчався в німецькій гімназії, де викладав Дмитро Іванович Вінцовський (близький приятель батька Я. Лопатинського) – батько майбутнього композитора, видавця та інженера Я. Вінцовського (більше відомого під псевдонімом Ярослав Ярославенко, з котрим Я. Лопатинський підтримував дружні стосунки впродовж усього життя).

Під час навчання в гімназії Ярослав брав приватні уроки гри на фортепіано в Л. Саєвич. До цього періоду належать і перші композиторські спроби – солоспіви «Весна до нас рік-річно повертає» (сл. Б. Лепкого), «Давня весна» (сл. Лесі Українки, обидва – 1887 р.), хоча в біографії Я. Лопатинського,

СВІТЛАНА ВАСИЛИК. ЯРОСЛАВ ЛОПАТИНСЬКИЙ: РЕКОНСТРУКЦІЯ БІОГРАФІЇ НА АРХІВНИХ ДЖЕРЕЛАХ

записаній М. Ірчаном [9, с. 1], першим друкованим твором наводиться пісня «На горді коло броду» на слова Т. Шевченка, датована 1888 роком. Очевидно, що інтерв'юєр або ж і сам композитор, з позиції часу й вагомості Т. Шевченка в українській культурі, прикрасили дані ¹.

Після закінчення гімназії Я. Лопатинський вступив до Віденського університету на медичний факультет. Провчився там сім років, спеціалізуючись як сільський лікар широкого профілю. Щодо дати закінчення навчання є певні розбіжності. Так, Галина Максим'юк у статті «Ярослав Лопатинський: життя між госпіталем і романсом» [13] указує на 1898 рік, а в біографічній довідці, написаній рукою Я. Лопатинського від 7 липня 1919 року [10], – 8 березня 1902 року.

У Відні Я. Лопатинський продовжує займатися музикою (за деякими відомостями відомо, що він брав уроки в російського композитора й піаніста С. Майкапара, який у 1894–1898 роках перебував у Відні) [7, с. 21; 12, с. 24], а також бере досить активну участь у культурному житті австрійської столиці. У цей час він стає членом музичного гуртка українського студентського товариства «Січ», німецько-австрійського Союзу авторів, відвідує концерти, оперні вистави.

Відомо, що Я. Лопатинський брав участь у вечорі, присвяченому 85-й річниці від дня народження Т. Шевченка, організованому у Відні згадуваним товариством «Січ», де він акомпанував хору й солістам, читав уривок із поеми Т. Шевченка «На вічну пам'ять Котляревському». На жаль, не вдалося встановити причин нетривалого членства в цьому товаристві (у «Справозданню за рік 1896» від 5.11.1896 року було відзначено 29 членів; відкликали «по короткім часі впис» [3] Белей і Лопатинський).

У Відні майбутній лікар познайомився із Сильвестром Яричевським, що також навчався в тамтешньому університеті, але на філософському факультеті. С. Яричевський був одним з найактивніших діячів студентського товариства «Січ» у Відні, і саме йому Я. Лопатинський завдячував членством у цьому товаристві. Дружні стосунки двох митців тривали протягом усього

життя. Я. Лопатинський неодноразово звертався до поезій С. Яричевського – відомого письменника, педагога, громадського діяча Буковини.

У віденський період композитор створює марш «Відгомін з України» та «Аркан» (останній видрукований у радянський час у фортепіанній редакції) для духового оркестру. Названі твори ґрунтувалися на гуцульському фольклорі та отримали схвальні відгуки тодішніх віденських музичних критиків. На цей період припадає й поява перших друкованих творів – «Impromptu» для фортепіано, скрипкові мініатюри та солоспіви, що вийшли у видавництві «Німецько-австрійського союзу», а також твори, видані за власний кошт автора – солоспіви «Не буду зривати тебе, білий квіте» (сл. М. Курцеби, 1895 р.), «Студеная вода» (сл. Л. Лопатинського, 1898 р.), збірка вальсів для фортепіано.

Музичне життя австрійської столиці, захоплення оперними виставами спонукали Я. Лопатинського написати музику до драматичної вистави «Свекруха» Л. Лопатинського (на жаль, не віднайдено).

Після закінчення університету Ярослав Йосипович повернувся в Україну, 1902 року отримав місце лікаря в Поморянах (нині – місто в Золочівському р-ні Львівської обл.), а згодом окружного лікаря в Гологорах (нині – село в Золочівському р-ні Львівської обл.). У 1905 році разом з Я. Ярославенком він ініціював створення музичної накладні (видавництва) «Торбан» при Союзі любителів музики (Львів), у якому надруковано більшість солоспівів композитора й декілька фортепіанних творів.

У 1913 році Я. Лопатинський став членом Українського лікарського товариства [17, с. 130; 20], що засвідчило не тільки його високі фахові здобутки, а й активну громадянську позицію ². Членами УЛТ були учасники визвольної боротьби, організатори медичного факультету Українського таємного університету у Львові (1920–1925), Народної лікарниці (1903–1944), Українського шпиталю «Народна лікарня» ім. митрополита А. Шептицького (1938), «Порадних Матерів» (1918–1939), Українського гігієнічного товариства (1928–1938)» [2].

АРХИВИ

Під час роботи над статтею про Я. Лопатинського до Української музичної енциклопедії з'ясувалося, що й до сьогодні залишаються прогалини в біографії композитора. Уже після виходу третього тому УМЕ вийшла стаття Г. Максим'юк, де авторка уточнила деякі біографічні відомості, але найбільше плутанини виявлено саме в наступний, так званий «київський період» життя Я. Лопатинського (умовно 1914 – осінь 1923-го). Праці більшості дослідників містять низку неточностей, що зумовлені замовчуванням або викривленням фактів у радянський час через належність композитора до УСС. Так, у статтях Б. Луканюка та Л. Ватащука [7, с. 21; 12, с. 24] зазначається, що під час Першої світової війни Я. Лопатинський був лікарем у російському шпиталі³. Документальні підтвердження цього відсутні. Водночас вдалося ознайомитися з матеріалами, які проливають світло на цей період у біографії композитора.

До «невідомих» етапів у житті Я. Лопатинського належить 1917 рік, коли родина нічого не знала про його місцеперебування (листівка сестри Я. Лопатинського – Софії Лопатинської-Россовської – до професора Івана Левинського).

У «Біографії» композитора, записаній М. Ірчаном у Школі червоних старшин у Києві, де обидва працювали, зазначено, що Я. Лопатинський служив «в часі війни від 1915–1919 на Волині як лікар» [9]⁴. Цю інформацію підтверджено й у супровідній записці [10], а також у Поданні Я. Лопатинського на отамана від 8 липня 1919 року [11, с. 117], де автор конкретизував період і місце служби: до 1 липня 1918 року був лікарем у Волинському земському союзі. Тут (пункт «Огляд військової служби») також ідеться про те, що він «з вибухом російської революції служив за Центральної Ради у Волинським земським союзі» [11, с. 117]. Після цього Я. Лопатинський на певний час повернувся до Золочева (тепер – Львівської обл.).

Слід зауважити, що Ярослав Йосипович був австро-угорським підданним. На боці австрійської армії воювали ще троє Лопатинських – згадувані вже Лев Васильович (загинув у чині хорунжого УСС у листопаді 1914 року в боях за містечко Янів (тепер –

Івано-Франкове Яворівського р-ну Львівської обл. [15])), а також його сини – Фауст та Ярема, котрі були членами театральної трупи «Новий львівський театр».

У супровідній записці також зафіксовано, що від 1.12.1918 до 10.03.1919 Я. Лопатинський служив в Українській армії при НКГА: спочатку в чині хорунжого урядника, згодом (від лютого 1919 р.) – поштовим ад'юнктом. З Явного приказу НКГА Ч. 2018 [4] також відомо, що Я. Лопатинський 14 квітня 1919 року «з постою НКГА до Дрогобича і Станиславова залізницею... мав відійти і вернути». Із відрядних посвідок дізнаємося, що він заїжджав до Дрогобича, Станиславова (тепер – Івано-Франківськ), Ходорова, Стрия (тепер – усі, крім Івано-Франківська, Львівської обл.).

У травні 1919 року Я. Лопатинського призначили комендантом Конової лічниці при Золочівській команді. Очевидно, у цей час він отримав чин сотника, бо в документах від 7 липня 1919 року вже підписувався не звичним «Д-р» (Доктор), а «стк» (сотник). Власне, із цих документів відомо й про висування Я. Лопатинського на чин отамана-лікаря поза чергою «задля його заслуг на сан. поли і задля опитности на своїм відповідальнім становищі» [11, с. 117]. Однак цього звання він не отримує, оскільки «не відповідає услів'ям» [11, с. 117]. Згодом його було призначено комендантом 7-ї польової лічниці і в серпні – корпусним лікарем 4-го корпусу, права й обов'язки якого обумовлено в наказі Ч.ОП. 3135 від 14 червня 1919 року: «Організація і провід вмілої лікарської служби в обсягу дієвої армії, вишкіл і доставка санітарного персоналу і матеріалів, їх свіденція. Евіденція лікарів і аптикарів» [10, с. 8–9].

У вересні 1919 року Я. Лопатинського призначили комендантом запасної лічниці № 3 в Бірзулі (тепер – м. Котовськ Одеської обл.). Разом з УГА він відійшов за Збруч, де на початку листопада 1919 року УГА потрапила в оточення в околиці Жмеринки (так званий «чотирикутник смерті»).

У спогадах санітарного поручника УГА, доктора Івана Рижія, згадується, що в Браїлові (нині – смт Жмеринського р-ну Вінницької обл.), куди прибув новий ко-

СВІТЛАНА ВАСИЛИК. ЯРОСЛАВ ЛОПАТИНСЬКИЙ: РЕКОНСТРУКЦІЯ БІОГРАФІЇ НА АРХІВНИХ ДЖЕРЕЛАХ

мендант Я. Лопатинський у товаристві о. І. Яворського та його родини, у будинку земства створено лікарню на 30 ліжок, а в школі – амбулаторію. У цей час доктор захворів на висипний тиф, що ускладнився стенокардією. Після одужання він переїхав у Тульчин [18, с. 26].

Цікавим є факт, що в боях за Збруч Я. Лопатинський був одним із 35 військових лікарів УГА⁵. Після реорганізації УГА він ще певний час (до 1921 р.) служив у війську (це, зокрема, є і в біографії Я. Лопатинського від М. Ірчана), завідуючи відділом Нарздоров'я при Галревкомі (1920) та викладаючи в Школі червоних старшин у Києві.

Про творче життя Я. Лопатинського в цей період майже нічого невідомо, про його мистецькі зв'язки опосередковано може свідчити включення його творів у концертні програми. Так, на київській сцені вперше солоспів композитора прозвучали на вечорі українського романсу, який з неабияким успіхом пройшов наприкінці 1918 року. А через два роки в Дніпросоюзівському видавництві за сприяння К. Стеценка було опубліковано збірку його пісень. Про давні дружні зв'язки двох композиторів відомо ще з їхньої переписки 1912 року, де йдеться про виконання творів К. Стеценка на галицьких сценах, а також про можливість друку його творів у музичній накладні товариства «Торбан» [19].

У цей час зацікавлення Я. Лопатинського в галузі медичної практики відтворилися в роботі над профільною науковою працею, яку не судилося завершити, оскільки 1921 року за доносом його заарештували. Причин цього ув'язнення поки не встановлено. Імовірним звинуваченням є належність до УВО, за яким 30 червня 1921 року було заарештовано 13 викладачів Школи червоних старшин [6]. З-поміж цих викладачів В. В'ятрович⁶ називає тільки О. Думіна, І. Андруха, А. Решетуку, Т. Шостака (три останніх засуджено до розстрілу, О. Думіну вдалося повернутися до Галичини), але з «Біографії» Я. Лопатинського відомо, що серед викладачів Школи в цей період були ще два січові стрільці – М. Ірчан і власне Я. Лопатинський.

Довідавшись про ув'язнення Я. Лопатинського та М. Грінченка (причин його ув'язнення також поки не вдалося з'ясувати), Товариство ім. Леонтовича надіслало до тимчасового Голови Раднаркому Д. Мануїльського прохання від 4 лютого 1922 року дати розпорядження негайно розглянути справу товаришів, і, у разі відсутності важливих провин проти Робітничо-селянської влади, звільнити їх [14, с. 1]. У проханні від 13 травня 1922 року зазначається, що композитора невдовзі було звільнено з Лук'янівської в'язниці [14, с. 2]. Повернувшись із тюрми, він ще певний час працював у клініці Українського Червоного Хреста.

Очевидно, що Я. Лопатинський був знайомий із М. Грінченком. В «Історії української музики» (київське видання 1922 р.) подано короткий огляд творчості композитора і, що більш цікаво, розміщено сучасне видання фото в стрілецькому однострої. До сьогодні це єдина відома світлина композитора «київського періоду».

Окремі відомості про життя Я. Лопатинського в Києві наводить у своїй статті Г. Ватацук, цитуючи листа від 20 лютого 1923 року до Я. Ярославенка: «Швидко буду назад, бо перешкоди якимось усуваю і дозвіл на виїзд дістану. Тоді і я активно заберуся до “Торбана” і так як колись, будемо знов друкувати ноти. Може де удалось би видрукувати решту моїх пісень і дещо з нових, а теж “Свекруху” і “Енея на мандрівці”. Тепер я працюю над новою оперою “Казка скал”. Музика на дві треті викінчена» [7, с. 22]. У квітні 1922 року видавництво «Торбан» видає альбом пісень композитора (загалом 18 назв), які були передруком двох серій найвідоміших його солоспівів, написаних переважно для високого голосу. А вже після повернення Я. Лопатинського до Гологір у 1924 році з'являється третя серія його пісень (9 солоспівів). Отже, завдяки видавництву «Торбан» було оприлюднено 27 солоспівів композитора.

Восени 1923 року, повернувшись у Галичину, Я. Лопатинський відкрив лікарську практику в м. Гологорах Золочівського повіту. Він оселяється в невеличкому селі Гологірки в будинку селянина І. Дубаса, куди

АРХИВИ

після смерті батька приїжджає і його мати – М. Лопатинська (до кінця життя живе із сином). У Гологірках Я. Лопатинський включається в активну громадсько-просвітницьку діяльність, створює сільський хор, з яким виступає на вечорах, присвячених Т. Шевченку та І. Франку, хату-читальню, драматичний гурток, підтримує творчі зв'язки із «Золочівським Бояном», стає ініціатором і фактично фундатором благоустрою цвинтаря в селі.

Образність, тематика, вибір жанрів творчості композитора в цей час не зазнає істотних змін. Він закінчує клавир опери «Казка скель» (1926), працює над операми «Щаслива зірка» (для дітей) та «Сон стрільця», так і не довершивши їх (дві останні – утрачено).

Після низки смертей близьких йому людей (мати, сестра, син) Я. Лопатинський майже перестає писати, займається тільки лікарською практикою. У 1935 році композитор отримує диплом і почесне членство віденського Союзу авторів [15]. За сприяння цієї організації в березні проходять ювілейні концерти Я. Лопатинського у Відні та видається кілька творів. Цього ж року «Золочівський Боян» влаштував ювілейний концерт за участю автора.

Ярослав Йосипович Лопатинський помер 14 січня 1936 року, поховали його в с. Гологірки в сімейному гробівці. Серед представників провідних мистецьких об'єднань Львова, котрі виголосили промови, слід згадати В. Барвінського (від Вищого музичного інституту ім. Лисенка у Львові, Товариств ім. Лисенка, «Львівський Боян», Сурма», «Бандурист»), Н. Нижанківського (від «Союзу українських професійних музик») і як товариша по зброї, а також його товариша з дитинства – Я. Ярославенка [1; 5; 6; 22].

У статті реконструюється біографія композитора шляхом зіставлення, порівняння документально підтверджених фактів, подій. Такий метод дає можливість не тільки уточнити біографію Я. Лопатинського, а й оточуючих його людей. Так, записана М. Ірчаном біографія композитора містить відомості про родинні зв'язки, освіту, лікарську кар'єру, творчі здобутки та рецензії на прем'єру його опери «Еней на мандрівці», дискографію, а

також свідчить, що обидва були близько знайомі. Із запитів Музичного товариства ім. Леонтовича до Губчека Київщини відомо, що в 1922 році Я. Лопатинського ув'язнили і тоді ж заарештували М. Грінченка. З публікацією в «Історії української музики» фотографії Я. Лопатинського в стрілецькій формі можна припустити їхнє особисте знайомство. Невеличка ремарка в некролозі про присутність на похованні Н. Нижанківського – друга з воєнного часу – наводить на роздуми про взаємозв'язки композитора з мистецькими колективами УСС та їх ідейними натхненниками – Л. Лепким, Р. Купчинським, М. Гайворонським. Видавничо-організаційна переписка з К. Стеценком свідчить про толерантні стосунки двох митців. Отже, уточнення біографії Я. Лопатинського є цінними з огляду вивчення не тільки його творчості, а й української культури загалом.

Примітки

¹ Точні дати творів установлені за автографами композитора, що зберігаються у Відділі рукописів Національної бібліотеки ім. В. Стефаника у Львові («Архів консерваторії», ф. 73) та першодруками, більшість з яких зберігається в Інституті дослідження бібліотечних мистецьких ресурсів.

² Руське лікарське товариство (у 1912 році перейменоване в Українське) було створено 1910 року у Львові за ініціативою докторів О. Козакевича, Є. Озаркевича (перший голова УЛТ, онук І. Озаркевича), С. Дрималика, М. Вахнянина, І. Бережницького, В. Кобринського, М. Долинського, В. Гузара, Т.-Є. Бурачинського задля організації наукової, фахово-організаційної та громадської діяльності.

³ Це є в статті Г. Максим'юк [13], а також передмові Л. Яросевич до нотних збірок, де автор зазначає: «Я. Лопатинський – лікар-практик російського військового шпиталю, був евакуйований у 1915 р. до Києва, де залишався протягом восьми років» [21, с. 7].

⁴ У цитатах, назвах військових формувань та звань, навчальних закладів і організацій збережено тогочасну орфографію.

⁵ У листопаді – грудні 1919 року 70 відсотків УГА хворіли на висипний тиф, серед них висока смертність у лікарського складу (детальніше див. статтю І. Рижія).

⁶ Володимир Михайлович В'ятрович – історик, громадський діяч, член наглядової ради Національного музею-меморіалу жертв окупаційних режимів «Тюрма на Лонцького», колишній директор Архіву Служби безпеки України (2008–2010), редактор наукового збірника «Український визвольний рух» (2003–2008), від 2014 – директор Українського інституту національної пам'яті.

СВІТЛАНА ВАСИЛИК. ЯРОСЛАВ ЛОПАТИНСЬКИЙ: РЕКОНСТРУКЦІЯ БІОГРАФІЇ НА АРХІВНИХ ДЖЕРЕЛАХ

Джерела та література

1. Барвінський В. Ярослав Лопатинський // Новий час. – 1936. – № 14.
2. [Б. п.]. Історія УЛТ у Львові [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ult.lviv.ua>.
3. [Б. п.]. Книга реєстрації членів українського студентського товариства «Січ» у Відні за 1891–1897 роки // Матеріали українського студентського товариства «Січ» у Відні. – ЦДІАУЛ, ф. 834, оп. 1, спр. 179.
4. [Б. п.]. Відрядні посвідчення з рахунками про витрати, одержання авансів на букву «Л» // Матеріали НКГА. – ЦДАВОВУ, ф. 2188, оп. 1, спр. 213.
5. [Б. п.]. Посмертні згадки // Діло. – 1936. – 14 січ.
6. [Б. п.]. На могилу лікаря – композитора // Діло. – 1936. – 19 січ.
7. Ватащук Г. Родом з Долини // Музика. – 1990. – № 3. – С. 21–22.
8. В'ятрович В. Історія з грифом «Совершенно секретно»: Школа червон[о-чорн]их старшин // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tsn.ua/analitika/istoriya-z-grifom-sekretno-shkola-chervon-o-chorn-ih-starshin.html>.
9. Ірчан М. Др. Ярослав Лопатинський [біографія]. – ІР НБУВ, ф. X, № 5289, с. 1–2.
10. [Лопатинський Я.] Б. н. // Матеріали УГА. – ЦДАВОВУ, ф. 2188, оп.1, спр. 87, арк. 116.
11. [Лопатинський Я.]. Внесок на моє звання. Матеріали УГА // Матеріали УГА. – ЦДАВОВУ, ф. 2188, оп. 1, спр. 87, арк. 117–118.
12. Луканюк Б. Ярослав Лопатинський // Музика. – 1971. – № 5. – С. 24–25.
13. Максим'юк Г. Ярослав Лопатинський: життя між госпіталем і романсом // Галицький кореспондент. – 2012. – 17 квіт.
14. Матеріали листування Всеукраїнського музичного товариства ім. Леонтовича. – ІР НБУВ, ф. 50, № 439.
15. Пилипчук Р. Лопатинський Лев Васильович // УМЕ. – К. : ІМФЕ, 2011. – Т. 3. – С. 185.
16. Повідомлення про нагородження Я. Лопатинського дипломом. – Відень, 1935 (мова німецька, машинопис на бланку). – ВР ЛНБС, АК, ф. 73/18, п. 27.

17. Пундій П. Українські лікарі : біобібліографічний довідник. – Л. ; Чикаго, 1994. – Кн. 1. – С. 130–131.

18. Рижий І. Санітарна служба в листопадових днях у Львові // Український інформаційний бюлетень здоров'я : збірник / [відп. ред. З. Служинська]. – Л. : БФ «Салюс», 2003. – Вип. 4 : жовтень – грудень. – С. 22–27.

19. Стеценко К. Листи до Я. Лопатинського // Кирило Стеценко. Спогади. Листи. Матеріали. – К., 1981. – С. 189, 191–192.

20. Щуровський В. Лікарі і медики у Визвольній війні (з нашої історії) // Лікарський збірник. Нова серія. – Л., 1996. – Т. 3. – С. 69–87.

21. Ярославич Л. Ярослав Лопатинський – композитор-пісняр // Ярослав Лопатинський. 1871–1936. Солоспиви. – Л., 1999. – Зб. 1. – С. 5–9.

22. Ярославенко Я. Той, що кохався в легких піснях : стаття-некролог, уривки листів Я. Лопатинського // Назустріч. – 1936. – № 3.

Список скорочень

- Раднарком – Рада народних комісарів
- Дніпросоюз – Дніпровський союз споживчих товариств
- УСС – Українські січові стрільці
- ВР ЛНБС – Відділ рукописів Львівської національної бібліотеки ім. В. Стефаника
- ІР НБУВ – Інститут рукописів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського
- НКГА – Начальна команда галицької армії
- УГА – Українська галицька армія
- ЧУГА – Червона українська галицька армія
- УМЕ – Українська музична енциклопедія
- УЛТ – Українське лікарське товариство
- ЦДАВОВУ – Центральний державний архів вищих органів влади і управління
- ЦДІАУЛ – Центральний державний історичний архів України в м. Львові
- АН УРСР – Академія наук Української Радянської Соціалістичної Республіки
- УВО – Українська військова організація
- Галревком – Галицький революційний комітет

SUMMARY

Yaroslav Lopatynskii is a West-Ukrainian amateur composer, whose life and career for a long time have been known to a narrow group of specialists. Even though his artistic works are included in the course on the History of Ukrainian music taught in music academies, most of his works are forgotten, seldom performed, published or recorded. When it comes to his biography, the situation is even worse. He was a doctor and a member of Ukrainian Sich Riflemen Legion during the 1st World War. In addition, he also supervised a hospital during that time. Later he worked at the Red officers' school in Kyiv, the teaching staff of which was connected with an illegal underground organization UMO. After a brief imprisonment, he returned to Galicia and worked as a doctor in a small town Holohory until his death.

Keywords: Y. Lopatynskii, M. Irchan, K. Torban, Ukrainian Sich Riflemen (USR), Stecenko, M. Grinchenko, Y. Yaroslavenko, Ukrainian Galician Army (UGA).